

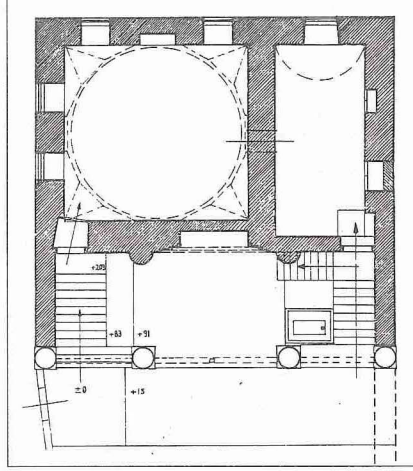
BULGUR TEKKESİ

Konya'nın Tuzcular semtinde Demirciler Çarşısı içinde bulunan Ortaçağ Anadolu Türk mimarisinin ilgi çekici yapılarından biri.

Anadolu Türk mimarisi örnekleri içinde alışlagelmiş formların dışında kalan yapının bugün sadece mescidiyle ona bi-tişik bölümleri ayakta olup diğer bölümleri çevre dükkânlarının altında kalmıştır. XIII. yüzyılın ortalarına veya en geç sonlarına ait olan yapı, kesme taş alt yapı üzerinde tuğladan inşa edilmiştir.

Alt katında bugün girilemeyen tonozlu bölümlerle batı tarafında yine tonozlu ve dışa bağlantılı bir mekân vardır. Yan kapıdan avluya girildiğinde kuzey cephesinde kesme taş dört ağır pâyeye görülür. Bu pâyelerin üst kısmında tuğladan kemer ve alınlık izleri kalmış olmakla beraber son yıllarda buraya asma kat yapıldığından görünümü ve aslı şekli tamamen bozulmuştur. Bu bölümde iki kat boyunca yükselen bir revak kısmı, hatta ortada bir eyvan bulunduğu tahmin edilmektedir. Duvarda âbidevi ve yüksek bir mihrap nişi bulunmaktadır. Yarısı üst katın içinde kalmış olan bu mihraptan yapının kuzeyinde büyük bir açık namazgâhın bulunduğu anlaşılmaktadır. Mihrap nişi dikdörtgendir. İki metre yukarıda kalan fevkanî mescid katına bu bölümün iki yanındaki basamaklarla çıkılmaktadır. Konyalı'nın Bulgur Dede Mescidi diye kaydettiği (*Konya Tarihi*, s. 339) tuğla kubbe ile örtülü kare planlı mescid muhtemelen geniş bir yapılar topluluğunun bir parçasıdır. Dikdörtgen mihrap nişinin alt kısımlarında ve duvarlarda sıva altında kalmış Selçuklu dönemi çini mozaik ve kaplama izleri seçilmektedir. Batıda kalan tonozlu dikdörtgen bölümün mescidle irtibatı olmamakla birlikte buraya sonradan bir geçiş kapısı açılmıştır.

Kesme taş alt yapı üzerinde tuğla malzemesi, fevkanî mescid katı, zeminde

Bulgur Tekkesi Mescidi'nin planı (Ara Altun'dan)

tonozlu mekânları (hücre, mutfak vb.), pâyeler üzerinde yükselen kuzeydeki revaklı bölümü ve mihrabıyla Ortaçağ Anadolu Türk mimarisinin ender fütüvvet yapılarından biri olan Bulgur Tekkesi'nin inşa tarihi, asıl adı, ait olduğu tarikat ve bânisinin kimliği belli değildir. Konyalı, bulgurak denilen kaşıntı hastalığına tutulan hastaların buraya getirildiği, türbedar hastanın getirdiği ince bulguru ağzına alarak onun kaşınan yerlerine püskürtünce hastanın iyileştiğine inanıldığı için halkın buraya Bulgur Tekkesi adını verdiğini kaydeder (*Konya Tarihi*, s. 340).

BİBLİYOGRAFYA :

F. Soyman — İ. Tongur, *Konya Eski Eserler Kılavuzu*, Konya 1944, s. 110-112; Mehmet Önder, *Mevlânâ Şehri Konya*, Konya 1962, s. 111-112; Konyalı, *Konya Tarihi*, s. 339-341, 512, 1117; Şehabettin, *Konya Abideleri* [baskı yeri ve yılı yok], s. 30; Abdülkadir Erdoğan, "Konya'da Eski Tekyeler", *Konya*, sy. 12, Konya 1937, s. 814; Michael Meinecke, "Tuslu Mimar Osman Oğlu Mehmed Oğlu Mehmed ve Konya'da 13. üncü Yüzyılda Bir Çini Atölyesi", *Tei. D.*, XI (1969), s. 82; Ara Altun, "Konya'da Bulgur Tekkesi", *STY*, IV (1971), s. 49-60.

ARA ALTUN

BULKİNİ, Abdurrahman b. Ömer

BULKİNİ, Abdurrahman b. Ömer

(عبدالرحمن بن عمر البقینی)

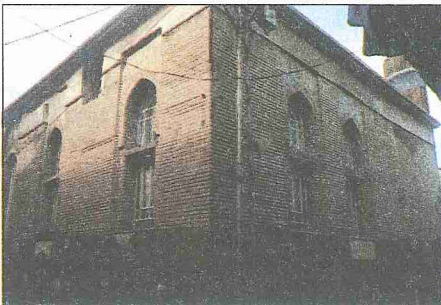
Celâlüddîn Ebü'l-Fazl Abdurrahmân b. Ömer b. Raslân el-Bulkînî (ö. 824/1421)

Şâfiî fakihî, muhaddis ve kâdilkudât.

763'te (1362) Kahire'de doğdu. Aslen Askalânî olduğu için Askalânî, bazan da Kinânî nisbeleriyle, bir kısım kaynaklarda ise İbnü'l-Bulkînî lakabıyla anılmaktadır. Annesi, tanınmış nahiv âlimi ve Mısır kadısı İbn Akil'in kızıdır. Babası Şam kadısı olunca dokuz yaşında iken onunla birlikte oraya gitti. Arap dili başta olmak üzere çeşitli ilimleri ve bu arada *Kütüb-i Sitte*'nin birçoğunu babasından okudu. Diğer âlimlerden de faydalandı. Fakat babası, muhaddislerle bazı önemli kitapları okuyup onlardan rivayette bulunma geleneğine pek önem vermediği için âlî senedle rivayet etme imkânını elde edemedi. Kendilerinden hadis dinlemekle beraber Tâceddîn es-Süb-kî, İbn Kesîr ve Zeynüddîn el-İrâkî gibi tanınmış hadis hâfızlarından icâzet aldı. Daha on yedi yaşında iken babasının izniyle fetva vermeye ve ders okutmaya başladı. Babasının ölümünden sonra fetva için kendisine başvuruldu. Ağabeyi Bedreddin Muhammed ölünce ondan boşalan askerî kadılık görevine getirildi. Daha sonra Mısır kadılığına (kâdilkudât) tayin edildi (804/1402). Kısa aralıklarla bu görevden alındıysa da vefatına kadar on dokuz yıl süreyle bu makamda kaldı. Babasının ölümünden sonra Berkükiye ve İbn Tolun camilerinde onun tefsir derslerini, Haşşâbiyye, Harrûbiyye, Melikiyye gibi medreselerde fıkıh derslerini, ağabeyinin vefatından sonra da Eşrefiyye Dârülhadi-si'ndeki hadis derslerini o devam ettirdi. Talebesi İbn Nâsîrüddîn, *el-İ'âm bimâ vaqa'a fi Müştebehi'z-Zehebî mine'l-evhâm* adlı eserini onun tavsiyesi üzerine yazdığını söylemektedir. 11 Şevval 824 (8 Ekim 1421) tarihinde Kahire'de vefat etti ve babasıyla kardeşinin yanına gömüldü.

Bulkînî'nin çok kuvvetli bir hâfızası ve süratli bir anlayışı vardı. Güzel konuşurdu. Memlûklü hükümdarları ona büyük değer verirdi.

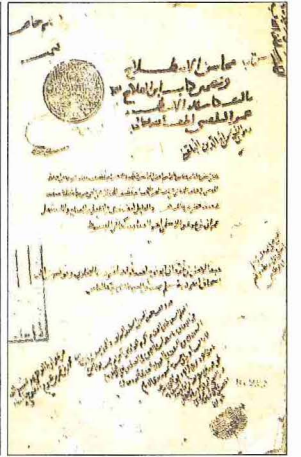
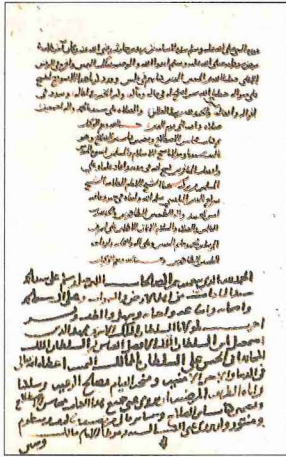
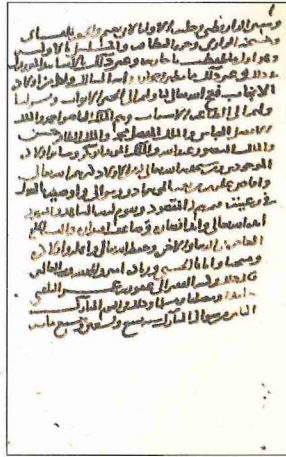
Eserleri. 1. *Nehrü'l-hayât*. Kur'an tefsirine dair 789'da (1387) yazdığı bu eserin bir nüshası British Museum'da bu-

Bulgur Tekkesi Mescidi ve mescidin taş mihrabı ile duvar pâyesi - Konya

lunmaktadır (nr. 1553/7). 2. *en-Naşiha* (*Bezlü'n-naşiha*) *fi def'il-fadıha*. Kadınların muhakeme esnasında dikkate alınacakları bazı hususlara dair olup bir nüshası Berlin'dedir (bk. Brockelmann, II, 137). 3. *Risâle fi beyâni'l-kebâ'ir ve's-şagâ'ir*. Bazı kaynaklarda *Ma'rifetü'l-kebâ'ir ve's-şagâ'ir* adıyla geçen eserin müellif nüshası Münih'te bulunmaktadır (bk. Brockelmann, *GAL Suppl.*, II, 139). 4. *el-İthâm limâ fi'l-Buhâri mine'l-ibhâm*. Vefatından iki yıl önce tamamladığı bu eserin bir nüshası Süleymaniye Kütüphanesi'nde kayıtlıdır (Aya-sofiya, nr. 679). Bazı kaynaklarda *Şerhu'l-Buhâri* adıyla zikredilen eseri de budur. 5. *Mevâkı'u'l-ʿulûm min mevâkı'in-nücûm*. Süyûtî'nin *el-İtkân*'da geniş çapta faydalandığını söyleyerek tanıttığı, Kâtib Çelebi'nin de Süyûtî'ye atfen zikrettiği (*Keşfü'z-zunûn*, II, 1890) bu eser Kur'an ilimlerine dair olup altı bölümden meydana gelmiştir. Birinci bölümde âyetlerin nüzül yeri ve zamanları; ikinci bölümde Kur'an ilminin rivayet ve senedle ilgili meseleleri; üçüncü bölümde vakf, ibtidâ, imâle gibi Kur'an tilâvetine dair hususlar; dördüncü bölümde mecaz, müşterek, istiâre gibi konular; beşinci bölümde âm, hâs vb. hükümlerle ilgili terimler; altıncı bölümde fasıl, vasıl, icâz gibi lafızlarla ilgili terimler ele alınmaktadır (Süyûtî, *el-İtkân*, I, 5).

Bunlardan başka Buhârî'nin bab başlıkları ile ilgili *Münâsebâtü ebvâbi terâcimi'l-Buhâri* (Zirikî, III, 320), ayrıca *Haşâ'ışü'n-nebevîyye* adlı iki eseri ve İbnü'l-Hâcib ile Nevevî'nin Şâfiî fık-hına dair bazı eserleri üzerinde tamam-

Ömer b. Raslân el-Bulkînî'nin *Mehasinü'l-işlâh fi tazmini Kitâbi İbnî's-Şalâh* adlı eserinin ilk ve son iki sayfası (Süleymaniye Ktp., Fâth, nr. 667)

layıcı mahiyette yarım kalmış çalışmaları vardır.

BİBLİYOGRAFYA :

Kalkaşendî, *Şubhu'l-a'şâ*, IX, 180; İbn Hacer, *Inbâ'ü'l-gümri*, VII, 440-441; Muhammed b. Muhammed b. Fehd, *Laḫzül-elhâz bi zeyli Ṭabaḳâti'l-huffâz*, Dimaşk, ts., s. 282-284; Sehâvî, *eḏ-Ḍav'ü'l-lâmî*, IV, 106-114; Süyûtî, *Hüsnü'l-muhâdara*, I, 438-439; II, 172-175; a.m.f., *el-İtkân* (Ebü'l-Fazl), I, 4-6; İbn İyâs, *Bedâ'î'ü'z-zühûr*, II, 73-74; Dâvûdî, *Ṭabaḳâti'l-müfessirîn*, I, 276-277; Keşfü'z-zunûn, I, 444, 554-555, 626, 706, 885; II, 1163, 1856, 1874, 1890; İbnü'l-İmâd, *Şezerât*, VII, 166-167; *Hedîyyetü'l-ârifîn*, I, 529-530; Abdülhay el-Kettânî, *Fihrisü'l-fehâris*, II, 731-732; Brockelmann, *GAL*, II, 137; *Suppl.*, II, 139; Zirikî, *el-A'lam* (Fethullah), III, 320; H. A. R. Gibb, "al-Bulkînî", *El²* (Fr.), I, 1348-1349.

M. YAŞAR KANDEMİR

BULKİNİ, Ömer b. Raslân

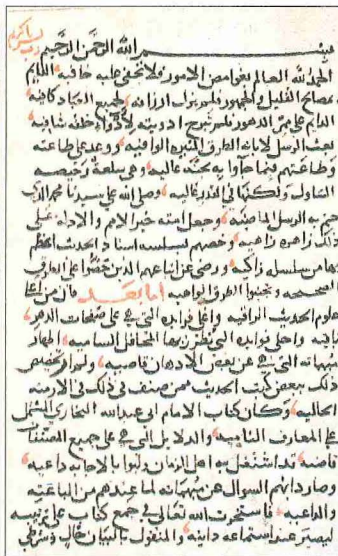
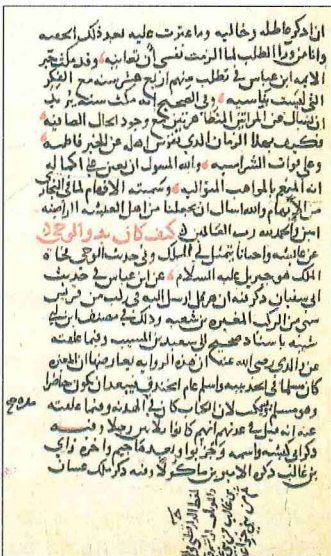
(عمر بن رسلان البلقيني)

Ebû Hafs Sirâcuddîn Ömer b. Raslân b. Nasr b. Sâlih el-Kinânî (ö. 805/1403)

Şâfiî fakihî ve müctehidi.

12 Şâban 724'te (4 Ağustos 1324) Kahire'nin kuzeyinde bulunan Garbiye bölgesindeki Bulkine'de doğdu. Ailesi aslen Askalânî olup ikinci dedesi Sâlih b. Ahmed'in Bulkine'ye yerleşmesi üzerine buraya nisbetle anılmışlardır.

Öğrenimine Bulkine'de başladı. Yedi yaşında hâfız oldu. Fıkıh, fıkıh usulü, kıraat ve nahiv konularında bazı ana metinleri de ezberledikten sonra on iki yaşında babası ile Kahire'ye gitti (737/1336-37). Ezberlediklerini kendisinden dinleyen Takıyyüddin es-Sübkî, Celâleddin Hatîb el-Kazvîni ve diğer bazı âlimler onu takdir ettiler. Memleketine dönen Bulkînî ertesi yıl ailesiyle birlikte tekrar Kahire'ye gidip yerleşti. Bir süre Kâmilîyye'de medrese nâzırınca sağlanan bir evde oturduktan sonra Sîhrîc (Sarıç) yakınında daha sonra kendi adıyla anılan evine geçti. Bulkînî devrin tanınmış âlimlerinden olan Takıyyüddin es-Sübkî, Şemseddin İbn Adlân ve İbnü'l-Kammâh'tan fıkıh, Şemseddin el-İsfahânî'den usulî, Ebû Hayyân el-Endelüsî'den Arap dili ve edebiyatı okudu. Yûsuf b. Abdurrahman el-Mizzî ve Muhammed b. Ahmed ez-Zehbî de dahil olmak üzere birçok hadis otoritesinden icâzet aldı. Bahâeddin İbn

Abdurrahman b. Ömer el-Bulkînî'nin *el-İfhâm limâ fi'l-Buhâri mine'l-ibhâm* adlı eserinin ilk iki sayfası (Süleymaniye Ktp., Aya-sofiya, nr. 679)